

ХАЛЬМГ ҮНН

1920 жил Хальмг ССР-ин Деед Советин, Министрмүдин Советин болн
 өклж харсми РСФСР-ин Компартин Хальмг республиканск комитетин орган
 № 216. (11229). Мөрн жил 1990. Үкр сарин 17. Бөмбө өдр. ҮННЬ 5 деншиг.

●Барт бичгдлһн—91

Би «Хальмг үнн» умшдув

МАНЖИН Аркадий,
 композитор, «Калмыкия»
 рок-багнин хардач

— Төрсөн келэр бардг газетэн биди, хальмгуд, эс умшхал, кен энүг умшхал? — гүнж би байчуудас сургар седлэв. Биди, эндрк үй, мана хальмг улсын культурин, катжени, урл үнн зөөрн хадхал зөөрниди. Тер талд эврэ келэн мөлх, эврэ өвлөсөн күндлх кергтэ.

Хальмг улсын кезэн дү- би хадхал, олд медальнид «Хальмг үнн» гж дөнгөн күргжэнэ, гүнж тоолжана. Эн калмшиг бас чини лорулх кергтэ. Юнгад гүнж мана өвкнрин дуулж Новси дуд, бинлж Новси би медлг калмшуд өдр првэс цөөнрэд бөөнлм.

Газетин халхет байчууд нерөдөн материалмуд улам элвгэр барлх кэргтэ. Тер цагт баг насда умшачирин то илдэд бөөх гүнж иткжэ- нэ. Мана байчууд эврэ келэ- ри, төрсөн туужари, культу- рин соомшхал гүнж, эн төрмүд газетин халхет пом- тирин, кезэнх арьсломуд сээ- нэр медлг калмшудин бичсн статыс бархала сэн болх.

В. Морозовин цоксн зург.

Советск Социалистическ Республикүдин

Союзин Президентин Зарлг

Үр Е. А. Буджаловиг Күндлһнэ
 орденэр ачлхин тускар

Советск литературин делгрлд болн терүг пропаганд- лһид ач-тус күргсн төлөдн Хальмг ССР-ин бичгчирин Ништанэ «Теггин герл» («Свет в степи») журналын ах редактор Буджалов Егор Андреевичиг Күндлһнэ орде- нар ачлахм.

Советск Социалистическ Республикүдин
 Союзин Президент М. ГОРБАЧЕВ,
 Москва, Кремль.
 1990 жилин үкр сарин 15.

РСФСР-ин Деед Советин сессь деер

РСФСР-ин Деед Советин сессьд хэлэгдх төрмүд де- путатир үкр сарин 15-д ик хувртс орулв. Хэлэгдх бо- лж темдглгдсн хойр Закана проектас — государственн пенсин болн улсын депута- тын статусин туск — зүг хойрдгч проектар күүндэр кехмн гүнж цугарсн эмти РСФСР-ин Деед Советин Ахлагин дарук В. М. Иса- ев харасн палатмудын хам- цу сүүр деер невр. Асхарн халхата сүүр кех болв.

«Хот-хоолар төгтөн ний- дээн жилмүдг чиги нийм нэ- рн биш билэ» гүнж үг келсн эмти темдглэ. Тингнэд кү- цэсн калмшин тускар Эр- сэн правительствин гешуд долан хонг болн зэглгтэ гүнж урлн батлж авсн ший- двр-күцэгдэхш, РСФСР-т государственн пенсин туск закана проект ода чиги күцд бөдлгдэл уга.

Республикд тогтсн поли- тическ болн экономическ бөөдлгг шинжлһнд нерөд- хэр бөөх сүүрт В. Н. Ель- цин иртхэ гүнж кесг депу- татир невр төвв. Цөөн

част ик доклад бөдлэд бир күнд гүнж В. М. Исаев саг- лулв, болв тер бийн пра- вительств парламентд зэ- глх ари олх.

Энүнэс нань союзн талдан республикүдэ экономическ зөвшөлмүд батлж авлар республикин Министрмүдин Советин хүдэсн калмшин туск зэглгдх депутатир со- скар шийдв. Үкр сарин 14 асхн ора батлж авсн «РСФСР-ин хазр үнн» по- литиклэ залхлдатг бачм ко- р-уудармудин тускар Эр- сэн Деед Советин тогтаврн күцэлһнэ төлө ямаран калд- мш кегдэххн тускар пра- вительствэ И. С. Силавиц чирэд келж өгх зөвтэ.

Үкр сарин 16-д союзн бо- лн Эрэсэн хойр наг тмеч- тин хампу сүүр келмэ бөд- нэ. РСФСР-ин улсын депу- татир үүдлһн кертгэ гисн неврэр эн селэгдг уллв. «РСФСР-ин улсын депут- тын статусин туск Закана проект батлж авгдв. Закар үүлдэрт орулхин тускар ир- цигү тогтавр батлгдв. (ТАСС).

Дарани сүүр болв

Хальмг кел делгрүллэр бөөдг правительствени ко- миссин дарани сүүр өцл- дүр болв. Хальмг респу- бликд хальмг кел болн энү- нэ медл хазрт бөөдг талдан келиг делгрүллһнэ государ- ствени программин проект

комиссия члөдт өггдв. Терү- нэс иштэ государственн программ батлгдж авгдхн. Комиссин сүүртг Хальмг ССР-ин Министрмүдин Со- ветин Ахлагин дарук В. З. Эрдн-Гаряев хардв.

Мана корр.

ЙӨРӨЛИН ҮГ

РСФСР-ин Компартин-Хальмг республиканск комитет республикин агропромышленн комплексин цуг күч-көлсчиринг селэнэ эдл-ахун болн эд-бод кедг промышленностин өдрлэ үнн седклэсн йөрө- жэнэ. Республикин улсин эдл-ахун холагч халхиг делгрүллһнд үнн седклэсн күцэмжтэ калмш дур- джанавиди.

Селэнэ эдл-ахун күч-көлсчир эврөнн байрин өдрөн нертөһөр тосжана. Эн жил 888 мицһн тонн бууда хурагдв, гектар болһнас дундлад 22,7 цен- тнер бууда цокж авгдв. 54,2 мицһн тонн малын болн шовуна махи, 37436 мицһн то өндгн харгд- смн, 41,5 мицһн тонн үсн саагдсмн.

Хот-хоолн программ күцэлһөр, рынкиг хот-хоо- лар тегилһөр фермсин күч-көлсчирин өмн дааврта төр тэвгдхэнэ. Эн кемд күн экономикд холагч орм ээлжөх йоста ээн болх зөвтэ. Сээнэр келж, эмтид кергигддг продукц келж харһж чаддг улст, коллек- тивет рынкд орлһн — жирһлин кемжөг өөдлүллһ- нэ, эврөнн арһ-чидлэн бөөдл-жирһлд тохралһна хаалһ болжана.

ҮНТӨ ҮҮРМҮД, БАЙРИН ӨДРЛЭТН ЙӨРӨ- ЖЭНЭВИДИ

Бурятд «Жаңһрин» өөн темдглгдв

Хальмг улсин баатрилч эпос «Жаңһрин» 550 жилин өөн ах-дү Бурятд темдгл- гдв. Үкр сарин 3-с ави 6 күртэ Бурятск ССР-т Халь- мгин делегач тер байрт орл- цж гүнжлв. Делегачин ханьд Хальмг ССР-ин Деед Со- ветин эрдм-сурһунир, номар болн сойла делгрүллэр бөөх даангин үүлдг комиссин ах- лач А. Коонүева, Республи- ин сойлын министр В. Сал- дусов, композитор П. Чон- кушов, республикин ачта ар- тистир В. Очиров, А. Цебе- ков, зурач В. Яшкузов гүн- члв. Бурятин күч-көлсчирт эврөнн сойын программан дү-бинһин Хальмг государ- ствени «Бамб цецг» ансам- блэ үүлд. Хулын сариц чид- гч күртэ энд бөөж респу- бликин бээрн хазрин күч-көл- счирт концертан эн үзүлхмн.

Хальмгин делегач Ивол- гинск даданур одж таньлдв, тер мет республикин кесг сойын хазрмудар йова. Тер өдрмүд оперин болн бале- тин Бурятск государственн академическ театрин сцен деер «Жаңһр» опера-бале- тин иремьер болв. Бурятск драматическ театр болхла «Шамбала, где ты?» гидг наад үзүлв.

Хальмг ССР-ин делегач- ла Бурятск ССР-ин Деед Советин Президиумд, Ми- нистрмүдин Советд, партин рескомд харһлдан болв.

Мана корр.

Эндрк тойгт

УМШГН:

△ УМШАЧНРИН СУР- ВРАР — 3-ч халх

△ СОЦИАЛЬН ТӨР- МҮД — 4-ч халх

△ УЛСИН БИЛГТ- НР — 5-ч халх

△ ХАЛЬМГ КЕЛ ДАСТН — 7-ч халх

△ ТОД ҮЗГЭН ДА- СЫН! — 8-ч халх

Күндлһнэ байр кегдв

Үкр сарин 14-д СССР-ин АН-э олна наукин Хальмг институтын герт И. В. Бор- рисенкод Советск Союзин Герой Делгэ Эрднн нерта таңһчин комсомолын мөрэ өггдснэ учрар байр кегдв. Байрин институтын дирек- тор П. Ц. Биткеев ахр нүр үгэр эклэд, хамдан келд- жөх номтирин нерн деерэс лауреатыг буланэр йөрөв.

Даруи таңһчин комсо- молын комитетин сөглэтр Г. Э. Санджарыкова үг өгг- дв. Иван Васильевич Бор- рисенко Хальмг улсин туужиг

болн культурин кесг дурс- хлмудыг шинжлһнд шунм- һаһар орлцад, олд тархал- һна туст ик калмш кесн төлөдн, байчуудыг интерна- циональн кевэр сурһмжл- һна ик тэвчэн орулсн төлө- дн таңһчин комсомолын лауреатын нерн энүнд зүү- лгдв, гүнж келэд, ачлвринь бөрүлөд, Хальмгин байчу- дын нерн деерэс халунар йөрөв. Туужин болн куль- турин бумбсиг харһна Цуг- эрэсн обществин хальмг эг- гин ахлагч В. Б. Убушаев бас лауреатыг йөрөв. Халь-

мгин хуучн бумбсиг харл- һнд болн туужиг тархалһнд ик калмш кесн төлөдн ханлан эргв, обществин не- рн деерэс шин күцэмжэ дурдв.

Ингж күндлһнэ байр келж лауреатын мөрэ өгсгдн, И. В. Борисенко цугтадн ханж байрлв. Даранды чиги хэвэрэн, шинжлһнэ, калмшн седхлэн өгч кехүв, гүнж номт иткүлж келв. Авсн мөрөн моагиг Хошуда хур- лыг асһна кертг илгөжнэв гүнж зэглв.

Мана корр.

Таңһчин комсомолын пленум

Үкр сарин 16-д партия Хальмг Рескомин комите- тин олна-политическ цуг- хлгд таңһчин комсомолын дарани IV пленум болв. Энүн деер бүрдмжин төр- мүд хэлэгдв, ирлцигү шин- дөрмүд батлгдв.

Эн өдрэс авн таңһчин комсомол РСФСР-ин Халь- мг республиканск ЛКСМ гүнж

нерөдгх. Приозерн района комсомольск организацин нерн ирлцигү Кетченеровск гүнж солгдв.

Даруи РСФСР-ин Халь- мг рескомин ЛКСМ-ин кел калмшин, структурин бо- лн көдхл эмтнэ то диглгдв.

«Комсомолец Калмыкии» гидг газетиг «Молодежь

Калмыкии» гүнж нерөдхн гисн төрэр удаг метклдн болв. Икннх газетин не- ринь солхлһнд зөөн өгсн уга.

Эрэсн ВЛКСМ-ин НК-и гешүнд комсомолын Октя- брьск райкомин неслгч сө- лөтр П. Ононов суцһан

Мана корр.

Газетин 70 жилин өөнд

Мана архивд бөөсн зург

Хальмгуд Сиврэс хэрү төрски теегүрн шиннэн нү-үж ирсн цаг. Тингхд мана «Хальмг үнн» газет арви нурун жилин завсрин хөөн шинэс эклж барлгдла. Тегэд түрүн тойгудин негиднэ эн зург барлгдж харла.

Мана хальмг улсин туур-си үрл Ока Иванович Горо-довинов Элстүр ирсн цагла эн зургиг цокж авсмн. Нер харсн баатрла хамлан Соци-алистическ Күч-мөлснэ Ге-рой, Яшалтинск района Ле-нинэ нертэ колхозин үкрч Я. А. Омельченко болн тингхд баи наста шүлч Иижин Лиж зурган цокулж. Тер хол цагиг архивас авг-дсн эн хуучн зург тодлул-на.

Мана газетин 70 жилин өөнд перодад бидн цааран-дн чиги архивд хааһлгдсн зургуд барлх сангавидн. Талдн, нундн умшачир, ху-учи цагин сонн зургуд бээ-хлэ, бас редакцур илгэтн.

Р. Астахован цоксн зург.

ХАЛЬМГ ҮННД

БАРЛГДСНА МӨРӨР

«Амрлһна паркд эзн уга»

Иим нерөдлһтэ шалһгч старт-ис мана газетин 184-ч тойгт барлгдла. Энүн Садовск селэнь Советин ахлагч В. Матас-ев хэрү өгчлэ.

Статьяд темдлгдсн цуг дуту-дундс мсн чик гнж тоол-жанав. Жил болһн Садовск селэнь Совет селэг кесүүлһ-нэ, ясрулһна төдэ МПОКХ-н көрлгд мөнг орулж өгнэ. Эн жылд паркд эмтн сууһад амр-дг скамейкэ ясгдв, сөөд шатдг панрмуд өлгдв.

Сүл паг куртл паркд манач уга билэ, тегэд чиги эн саамд

ямаран чиги диг-дарана тус-кар келж болшго бөөсн. Бо-лэ хууһн сарас авч өнд ма-нч көдлгд болв.

Хаврин-зуна цагас эзн нам-рин кинти куртл долан хонгин хойр өдрт паркд бинһин пло-шадк көдлнэ.

Зуг ода куртл тир сехлһнэ, виүнэ үүдлһнэ төр хайлгдд уга. Энүг ДОСААФ болн ан-нучлһна нинцэн хайлх зөвтэ бөөсн. Зуг эн организацин бээрн хардачирин келлһэр, эн төр «дээр», республикд хайл-гдж чадх болнэ.

«Пришельцы из иных миров или наши соседи?»

НЕ СПИТЕ В ЧАС БЫКА

Страницы газет и журна-лов пестрят невероятными сообщениями о летающих тарелках, авариях НЛО, по-добранных инопланетянах и даже детях, рожденных от пришельцев...

Где здесь правда, где вы-мысел?

За ответом на вопросы, связанные с аномальными явлениями, наш корреспон-дент обратился к директору «Союзуфопцентра» Владимиру Ажаке:

— Владимир Георгиевич, вас, наверное, удивит мой вопрос, но среди знакомых я встречал многих, которые всерьез говорили: «Господи, хоть бы меня забрали на какую-нибудь планету. Остаток лет пожил бы как че-ловек...».

— Ну это от неустроен-ности нашей жизни. Она заставляет человека не ду-мая, очертя голову бежать куда угодно. Но это совер-шенно несомненное мие-ние, что где-то существует прибежище так называемых инопланетян.

— То есть нельзя с уве-ренностью сказать, что они есть?

— Совершенно верно. Пока еще земляне на свои сигналы, посылаемые в кос-мос, ответа не получили. Пока что вокруг нас ро-ем летают НЛО. Но ставить знак равенства между ино-планетянами и НЛО нера-зумно сегодня. Потому что никто не видел, как они стартуют с другого небес-ного тела. Все это происхо-дит в околосемном прост-ранстве. А наблюдают НЛО как явление с того момента, как люди научились фикси-ровать информацию. Все это есть в научных рисун-ках, мифологиях, религиях и т. д. И первая «летающая тарелка» изображена 16 ты-сяч лет тому назад.

— Получается, как люди тогда не знали, что это та-кое, так и теперь мы не знаем?

— И сегодня не знаем. Мы только можем сказать, что это реальность. Что эта субстанция демонстрирует разумность и недоступную для нас технологию. Но от-куда она: из центра Земли, из тамбовского леса, из Бер-мудского треугольника? Это-го мы не знаем. И что са-мое интересное, она гу-манна. Дай нам такое пре-

имущество, мы бы уже дав-но покорили все народы или свели бы их на нет. Но это-го не происходит. Это ра-зумный сосед.

— Значит, пока мы не знаем, прилетают они из космоса или живут по со-седству с нами?

— Совершенно верно. Но так как это еще недостаточ-но изучено, относиться к высказываниям по этому по-воду нужно осторожно. В январе этого года наша ува-жаемая газета поместила интервью с Мариной Поло-вич, которая летом обещала откопать летающую тарелку в Прибалтике. Лежит она якобы на глубине 6 метров. При всем уважении к Ма-рине Лаврентьевне не могу разделить ее оптимизма. Вот когда ей удастся откопать, тогда мы и узнаем, что там лежит: паровоз Стефенсона или прялка Дженни. Или летающая тарелка... А пока, извините, результата нет.

— А как вы относитесь к американскому бомбарди-ровщику на Луне, спедохра-ну с заморженными ино-планетянами?

— Девиз сегодняшней уфологии — «Ни слова на веру». При проверке выяс-нилось, что бомбардировщик ни по размерам, ни геомет-рически не вписывается в то место на Луне. И потом написано, что снимок этот сделан с советского спут-ника. Мы связались с теми, кто контролирует эти сним-ки. Они ответили: «Для нас это новость». Фигурировала фамилия летчика Гуренкова, который подвергался воздей-ствию НЛО. Мы обратились в кадры гражданского флота. Оказалось, что такой у-них вообще не значится. Вот так и лезает все. Это приблизительно то же са-мое, что в Южной Африке сбнт НЛО. Или что есть «зеленая комната» с замо-роженными инопланетянами.

— Неужели нет?

— Официального подтвер-ждения нет. Но это не ума-ляет значения проблемы. И у нас в стране наблюдаются «контакты» с представите-лями иных цивилизаций. И близкие, и дальние, и какие угодно. И травмированные люди есть в результате это-го, и погибшие. Все это у нас есть, а это не отрицаю. Мы против фальсификаций, ненаучного подхода. Взяв,

например историю с пашу-мевшей аварией НЛО в 1947 году. Сейчас она по-лучила совсем бесконечное завершение. Англичане вы-лгали крупную сумму уфо-логу-скептику Классу за то, что он смог доказать, что приказ Трумэна об органи-зации научной группы «Ма-жестик-12» с целью рассле-дования этой катастрофы напечатан на пишущей ма-шинке, шрифт которой на-чал изготавливаться в 1906 году. И получил приз. За то, что смог вывести на чистую воду у фальсификаторов.

— Тот же итальянец, ко-торый оборудовал у себя...

— Мангучи его фамилия. Который у себя дома, ис-пользуя песок, таз и пла-стелин, оборудовал фото-ателье и штамповал сенса-ционные снимки, имитируя посадку НЛО в Швейцар-ских Альпах... Почему люди занимаются этим? Да по-тому, что это барыш!

— И все-таки и НЛО, и контакты с «пришельцами» — это реальность...

— Безусловно. Вопрос в другом. Серьезные люди, поработав несколько лет в уфологии, начинают пони-мать, что не все укладыва-ется в инопланетную мо-дель. И начинают трезветь. Вот как рассуждает извест-ный французский уфолог Жак Валле. За 20 лет в США зафиксировано 4 ты-сяч посадок НЛО. Социо-логи выяснили, что об этом докладывает каждый деся-тый. Люди не хотят выгля-деть дураками. Если бы об этом рассказывал каждый, то было бы не 4 тысячи по-садок, а 40 тысяч. Пик ак-тивности НЛО приходится на 3-4 часа ночи. Это тот самый час Быка, о котором писал Иван Ефремов. Когда наступает свирепая тоска по расцвету. Если бы мы ночью не спали, то видели бы за 20 лет не 40 тысяч, а 400 тысяч посадок. Если прибав-ить к этому малонаследо-ные районы, где их актив-ность еще выше, то полу-чится, что за 20 лет в США садилось 4 миллиона НЛО. Не многовато ли для изу-чения нашей многострадаль-ной планеты? И он делает вывод: они живут здесь. Вот такая версия. Есть и другие.

(Из газеты «Советский спорт»).

Продолжение следует.

ЧСФР. Вуинч седклин дөч күрлһн — жирһлэ? Терүнэ тускар мади кезэ сайдг болхвидн. Сохр күүнд хаалһ давж харханы, олна көлгн-күнн дээр йовхднэ та дөнгөн күртт? Сохр эмтнд тедн нарт делкөбөс холдж одсарн бичэ зов-лх кетхэ гнһад ю көдөт?

Сохр эмтнэ төдэ шинһлн школмуд бөөхнэ, лавта. Эднд тенд оли дунд боли жирһлд орман олж авхднэ дөнгөн күртнэ. Волд теднэ жирһлд ямаран сольяр орулхлэ сан болх? Телдн сөөхн тоотлв хархднэ ямаран арһ өгхмб?

Одахн Прагян баһ наста зурачир сохр эмтнэ төдэ ху-доместейнн баэхүл бүрдэв. Тээхүл сохр эмтнд бөөтхө өрүл-мөнд эмтнд чиги таасгдн.

ЗУРГТ: сохр эмтн баэхүлнн экспонатмудла талһд-мана.

УТК—ТАСС-ин зург.

Маңдур селенэ эдл-ахун болн эд-бод кедг промышленности кедлэчирин өдр

«Элстинскал» шовуна фабрикин коллектив жилэс-жилд производствени даалх-вран давуулж күцөж йовна. Өдөлн барцта кедлэмшин ашт танай махи болн өдгн элв-гэр худалдсми.

— Ниди жил өндг худ-лһна зураһан 122 процентд, мах худлһна зураһан — 206 процентд күцэлэвди. Эн жи-лэ зураһа чиги нертәһәр кү-цәгдәнэ. Республикни худ-лгүүлгөнэ организацд 37 сай бар өдгн оруулгв. Жи-лэ зура болхла — 41.5 сай то өдгн. Урһа жилин туу-ла сарин нег шин күртд дө-көд 43 сай өндг худлхвди. Зураһар 460 тонн танай мах худлхин ормд ода дээрән 660 тонн мах худлхкән бә-нэвди, — гиж шовуна фаб-рикни ах экономист Юлиа Эриковна Куюкинова келнэ. Эн хоосн то-диг. Болв шовуна фабрикин цуг кед-лэчирин гүжрмг күч-көлснэ ашт нм өдөлн күцөмжс бәр-гдсми. Энд цуһар аврә кер-тан нидһан сән кевәр меднэ. Кадрмуд бедлһн, шин ирж келһсн өмтд дөн болһн сән авһәст тохржана. Юнгад гихлэ аппаратур эвдрхлэ, күч-көлснэ барц темдгтәһәр дора орхнэ лавта. Промыш-ленн эв-арһар олар бәрси та-касг му чинртә хот өгч бол-шго. Тер цагт эдн мууһар өснэ, өндгһнэ. Тегәд чиги шовуна фабрикд кедлжәх улс чанһ эн неквирг сәнәр медх эвәтә. Производствени процессмүдин ик зунь меха-низацилгән фабрикд кедлжәх эврә кергнә йоста ардмчир өдөлн һардта күч-көлс тет-жәнэ.

Тетн дунд В. Д. Холмопов, М. Д. Потапенко, А. М. Ав-деевко, Е. Н. Балмаев, Л. Н. Алфеева, Г. А. Чи-меткина, Г. С. Вазялова болн нань чиги кесг дамил-тә шовучир бәнэ. Үлгүрнэ, Г. С. Жигоревна һараһах нэмәдлһнэ авсн йисн сара зураһан 107 проценти күцәв. Ах шовуч Л. В. Инжирнио-ван һарджах эвәно һуужм-муд аснә өдөлн күцөмжс бәржәнэ. Цүүрлэчир дунд

Шовучирин амр биш күч-көлсн

Г. А. Дорджиеван һарджах эвәно бас бәнэ.

Болв энүлэ зерглж өндг һарһлһн ниди жилинәс ба-рсит заах кергтә. Энүнд эв-рә учр бәнэ. Негдәһәр, шо-вудын тохм йасрулһн күцә-дәд уга. Шовуна хот-хол му, сальмонеллез гилд гем ик боомтг учраһана. Хойр сай өндгн эс худлгдһнас келтә такасн то баһрулх кергтә болв. Болв шийн жил күртл өндгдәс такасн то 230 ми-нн күрһн. Тегәд чиги эн жилин 1800 минн арсли орутаһар төгсәх арһ өгтджә-нэ, өндг һарһлһн чиги тем-дгтәһәр өөдлхмн. Келхд, бал-һсна худлһнә организацс 25—30 минн өндг авчала,

ода болхла 50 минн өндг өгтн гиж сурна.

Шовуна фабрикин коллек-тивни һардәр социальн төрмүд хайлһнд ик онһан өгчәнэ. Сүл цагт өмтн бәэдг гермүд түргәр тосхгдһана, кедлмш-чирин төлө темсн, боднцг урһагдһа, эврә магазин бә-нэ. Терүл дээр кедлмшчи-рин бичкдүд эврә садит сән келәвртә бәнэ.

Х. ХОШЕУТОВ.

ЗУРГУДТ бригадир А. М. Авдеевко, шовуд эд-бод кед-г цехин кедләч Н. Н. Еме-льяненко; бичкдүдин саци-кни сүрһмжләч Т. А. Арте-менко кедлмштән.

Н. Лиджиевня цокон зур-гуд.

Рынкд яһж орхвидн

Зурас күцәгджәнэ, төрмүд үлджәнэ

Мана колхозин күч-көлсчир сәнәр кедлэд эн жилин кү-цәмжтәһәр төгсөжәнэ. Ниди жилин ашмудар биди 1634 минн арсли ору авсн болхла ода 4200 минн арсли ору авх санатавди. Механи-затормуд, төрәчир, цуг кол-хозинкүд чилән аралло кед-лжәхәнэ. Үлгүрнэ, мана кол-хозин төрәчир гектар болһнас дундләд 30-д шаху центнер буудя цокж авв. Государствд буудя худлһна жилэ зура 1 минн тонн билэ, ода 8500 тонн буудя худлх арһ өгтдә. Буудя худлх бид 2 сәй ша-ху арсли ору авсн бәнэвди.

Юрий Качанович, Влади-мир Куценков, эшк-көвчн хойр Михайловичнэ болн нань чиги кесг механизатормүдин гүжрмг күч-көлсиг темдгх кер-гтә. Эдн һазр хайлһнә, төрә төрәһнә болн урһа хуралһна кедлмшг чилән болн цаган аралло кесг йовла. Мана тө-рәчир памрин төрәнә кедл-мшг чиги сән чинртәһәр төг-сә. Ода памонн төрән көк-рәд һаркн. Ямаран чиги кед-лмшг цәглән келг механиз-атормуд хаврин төрәнә кедл-мшг-һәр бас бедлхкә. Эдл-ахун малчир эднәс ард хоцр-жахш гих кергтә. Үлгүрнэ, госуларствд 650 тонн үкрә болн хөвнә сән чинртә махи худлһдәд жилэ зура давуулж күдәгдсми. Цевр нөөрүләр эд-бод келг фабрикүр 90 тонн нөөс йовулгдсми. Госзаказ болхла 84 тонн билэ. Алек-сандр Гайдамакин, Магомед Магомедов, Шамина Магоме-

дов болн нань чиги ах хөчир һарджах коллективс эн күцә-мжд темдгтә тавиһн орула. Цуһар эдн ноос кирһлһнә бо-ли төл авлһна зураһан даву-лж күдәсн улс. Дээр заагдһн хөчир болхла зун хөн болһ-нас зууһад болн төрүнәс оли хурһ авсми. Болв мал өсклһнд хайлһдәд уга баһ-биш төр-мүд бәнэ. Ноос һарһлһг ик-дүлһн төлө малын тохи йа-рулһна кедлмшг йасрулх кер-гтә. Эн жил бидн зун хөн болһнас 82 хурһ авад экәсп сальвилн. Эн үзмж ниди жи-линәс ик болжана. Зарм ма-на хөчир төл авлһна кема ик дуту-дундс һарһна. Түрүн зер-гләнд кәләрнә му болнэ. Эн жил мана эдл-ахуд 2700 хөн һарутв, эннэ цуг малын тоотһас 5 процент тогтәжә-нэ. Хаврин болн зун кемд хә-ләр му болснд ик зуудан шин жилин төл һарутв.

Үс һарһлһна халхә бас ха-һлһдәд уга төрмүд бәнэ. Дэ-всн сармүдин эргид фуражн үкр болһнас сааж йагдсн үсн ниди жилинәс 300-н кило-граммд баһ. Юнгад нин йон-дл учржахмб? Эн жил бидн баһар үс өгдг үкрмүлг һунж-дар сольжана. Мана саа-лин үкрмүд сән тохмта болд ирчдән элвәр үс өгх гиж саяжана. Үкр болһнас сааж авсн үсн баһ болсн бя-һн госуларствд үс худлһнә зура күдәгдх. Мана фермсия кедләчир бәэх дуту-дундсг медж терүг уга кехин болн үлзүлһг бүрдәмжтәһәр дү-вулхин төлө цугинь кесг йов-

на. Рыночн экономикни таалд хамгш йоллгчлә — күч-көлснә һарһг өөдүлһн болн малас авгдг эдл-ууш һарһлһг ик-дүлһн.

Эн өдрмүд Владимир Те-решенко, Александр Гайдама-кин, Магомед Магомедов, Ва-лери Харихаев эднә болн нань чиги ах хөчирин болн үкрчирин нэмәдлһнә бригад-муд эртәснә үлд бәдж эв-рәнн чилдәр хаша-хаапан йсад авткв. Мана колхозд үт-турштан 34500 хөн болн 1700 һар толһа бод мал үлзүлһнд орхмн. Цуг мал 45 малын хо-шг бәэршлхмн. Үкрмүд болн хөдгд үлһн кемд күрх шүрүн, шимтә болн нигт хот бедлгд-сн бәнэ. Ода малын хотар күцг теткнд Анатолий Ша-форостовин һарджах нэмәд-лһнә бригадын ик тәвц бә-нэ.

Үлһн кемд фермсин кед-ләчир боднцгәр болн темсәр күцн теткдсн бәнэ. Тингкәд дээр заагдһн хот-хол колхо-зин һарулт урһагдла. Ниди жил боднцг урһалһна төлө бүрәгдсн нэмәдлһнә звеног дәнә болн күч-көлснә ветер-ан М. Т. Пустовойтов һардв. Ниди жил 60 тонн боднцг ху-раж авлзавди. Эн жил бодн-цг тәвдлсн һазрин арһ гекта-рт күргж икдүлһди. Нэмәд-ләчирин сән кедлмшн ашт гектар болһнас дундләд 145 центнер боднцг хурагдла. Кел-хд, социальн болн культурн-бәзин төрмүд тасрхан уга онһан өгнәвди. Үлгүрнэ, сүл һурвн жилин эргид хөр һар колхозинкүдин өрк-бул бүүпән йөрәв. Болв тер — бийнә өмтн бәэдг өдгә цагин сән гермүд тосхлһна төр күцг хайлһдәд уга. Өмтнә некврт онһан өгәд дөн-тус күрхлә рыночн хәр-ләнә таалд колхозинкүдин шу-илт өдөлн болхг меджәнә-вди.

В. ЛИТОВКИН.

Приютненск района «Друж-ба» колхозин ахләч.

Умшачирин сурвар

Элстин базрт үн ямарамб?

Үкр сарин нег шинәс ави мадн рынкд орквидн. Хот-хоолын үннә үнтәрв. Маңдур селәнэ эдл-ахун күч-көлсчи-рин байр болхмн. Хаврин, зуна дуусн урһаж госуларствд өгсн зер-земшин, темснә болн махна үннә эн өдрин өмн яһж үнтәрв гиж мана умшачир телефоһар жинүлж сурд-хана. Теднә сурсниһ күдәхәр мана корреспондент Элстин базр дээр күннә газетәр дамжулж медүлжәнэ.

МАХН БОЛН МАХНА ЗҮҮТЭ ХОТ-ХОЛ

(нег килограммин үн заагдһана)

— үкрә махи	5 арсли
— үкрә махна фарш	7 арсли
— һахан махи	4 арсли
— һахан өөжн	5 арсли
— һахан махна фарш	4 арсли 70 деншг
— хөһнә махи	5 арсли
— үкрә болн һахан мах холяд кесн колбас	7 арсли 30 деншг
— Нег нүһсна махи	17 арсли
— нег тапан махи	20 арсли

ЗЕР-ЗЕМШ БОЛН ТЕМСН

Базрт бәэх кооперативн лавкд

— альмн	1 арсли
— дуунг (свекла)	35 деншг
— паһап луувн (редька)	20 деншг
— улан луувн (морковь)	40 деншг
— хавстин	50 деншг
— боднцг	50 деншг
— хәгсән	50 деншг
— хәгсән темсн (сухофрукты)	2 арсли
— баг	3 арсли 40 деншг
— сәрмәг (чеснок)	2 арсли

ҮАРАС АВХЛА

— альмн	4 арсли
— кедмн	5 арсли
— гбанат	2 арсли 50 деншг
— айва	3 арсли
— хавстин	1 арсли 50 деншг
— боднцг	1 арсли 50 деншг
— сәрмәг (чеснок)	4 арсли 50 деншг
— хурм (хурма)	4 арсли
— улан луувн (морковь)	2 арсли 50 деншг
— мандарни	6 арсли
— лавсән хайр (соленые огурцы)	3 арсли
— лавсән помидор	2 арсли 50 деншг
— калина (1 багла)	3 арсли

ЦЕЦГӘС

(3 центһәс тогтсн нег баглан үн заагдһана)

— хризантем	6 арсли
— лиш цецгә (гвоздика)	6 арсли

●Социальн термудт-оньган

КИЛИМЖЭН ТУСХАЖАНА

Эвран бийн мөнгөр теткил-лд болн һаруан данцалһинд орснас ави Юстинск района совхозмуд «Агропромсервис» негдигур техник ясар ирдг йондмуд темдгтаһар байрад бээв. Өдгө цагт совхозмудын механизатормуд бийснь трактормудыг, мотормудыг, олл эуси оборудованиг ясж углж тавихана. Ясрын тийм кол-лективс нээмдэлһинэ подрид өргөр олалдг болн. Тегэд чиги ода һарсн һаруг, шани биш, нээмдэлчир бийснь данцана.

Болн тер бийн «Агропромсервис» негдгитин тусламж керт уга гихэс эрт. Ода чиги машинд болн оборудовань ясх даалһар дала. Эдл-ахууд бээх көлгн-кучид нээлжөх һардачир ода күртл ача зөөлһинэ бооца батлж авад уга. Эндир өдрийн производствени үүлдиринг шинжлхлэ, негдгитин көлгн угаһар махна комбинатур мал зөөлһинэ, өс бөлдһинэ, нег үлү эн жиллэ эдл элвг урһи һарсн цагт, буудя зөөлһинэ көдлмшиг цаглань күнцэд амр биш. Үлгүрн, мөчн сарас ави негдгитин автомашинд махна комбинатур хө болн үкрмуд зөөв. Эн өдрмудт машин зөлачир амрһинэ өдрмуд угаһар көдлэ. Хамгн өөдөн күнэмжс бэрэд олд үлгүр болсн өмн дунд Николай Эрлиев, Виктор Макаков, Валентин Кульков, Владимир Эльдяшев болн лань өмн йовна. «Волжский» совхозд сенаж бөлдгдсн цагт Анатолий Джамбинов, Михаил Гидеев, Владимир Кутяев эдл сөөнөр көдлэ. Тер мет «Баруна» болн «Сарпа» совхозмудт тэрэнэ тегэс токур

буудя зөөлһинд орлсн машин зөлачирин сөн көдлмш темдглх кертэ.

Ача зөөлһинэ нань «Агропромсервис» негдгитин нань чиги перглалсн көдлэчир чидлэн араллго көдлжана. Цутхлэ ясрын мастерскойд П. С. Хамаевин һарджах бригад зураһар 101 трактор ясхин ормд 137 трактор ясхин бээна. Мотормуд ясһинэ йисн сара зура бас давулж күнцөгдсн. Терүн деер 132 минһин арслн һанһинэ, 7 минһин арслнд солыгдг өгсиг шингүлһинэ көдлмш кеглэ. Эн көдлмшиг токар-фрезеровщик А. Г. Чимидов чадыг кевэр күнцөжана. Моторт тэглдг нэлмуд, блокмуд ясгдсн хөөн кесгтөн олалдана.

Трактормудт техникеск ясвр келһинэ стани болн түлһинэ-тослһинэ материалмуд хадһлгд склад селэнэ эдл-ахун предприятмудт күргдг тусламжин зурасан бас давулж күнцэлэ. Эн перглалг Ю. С. Корников һарджаана. Өдгө цагт эн цехин ясачир «Раздолный» совхозд эвр машиндиг бензһар теткһинэ стани тосхһинг тегсөжана. Негдгитин нань чиги подраделенье темдглсн күнцөж йовна. Тегэд чиги «Агропромсервис» негдгит тави жилэ зураһан күнцэчир предприятмуд дунд бээна.

Ода рывочн хэрлсэнд оржах цагт цуһар оруг болн һаруг тоолжаханана. Давси йисн сарин эргид негдгитин кол-лектив өөдөн һарцтаһар көдлэд 200 минһин арслн ору авсн. Өдгө цагт эдл бүрткһл хөһад рынд орсн цагт ору өлһгө үлү юмһас салжана.

Производствени кертүдиг

цагин некврин кемжонд күнэ-сн деерэн эн предприятд социальн болн культури-бээнин термудэ ик оньг өгчана. Жыл болһн 4-6 өрк-бүз шии патыр авад бүүрэн һөраихана. Эн жил чиги хошаһад патырта хойр гер тосхлж эдлврт орулгдл. Урдк жилмудт негдгитин көдлэчирт һарж өггдсн термудт газ орулгдл. Өдгө цагт «Факел-2» кооператив болн Эдлэс ирсн монтажникудин шииһи бригад котельник, газар түлһинд орулжана. Тегэд чиги эн жилэ ави производствени цехмуд, контор болн негдгитин «Малышок» гилг бичкүддин садик үвлин кемд тасрхан уга дулалдхми.

Келтэ селэнд ода күртл клуб уга билэ. Тегэд чиги амрһинэ цаган давулж, байрин керт-үүлдирт орлх бээрн уга бээсн. «Агропромсервис» негдгитин һардвр кезэнэс һаран эн төр төвөд бээна. Аш сүү-днэ эн жыл культури Гер тосхх шиндвр авгдл. Намрин өдрмудт чиртэ эн объект тосхһин элчкч. То-диг келасна хөөн тосхһин цуг келамит 700 минһин арслн һарһлхми. Машин зөлачирин көдлмшиг таал асрулхн төлө «Райагостройин» тосхачир 20 машин багдг дулан гараж тосхв. Келхд, тосхһин эн организацион коллектив жил чилт культури Гер тосхһинд 200 минһин арслн көдлмш кех зөвтэ. Энд өдр эгл көдлмш-чирт килмжон тусхһин ик чир зүүжана. Зуг тер цагт өөдөн һарита күч-көлсн тет-жид темдглдсн тоот күнцөгдхми.

Т.Б. МАНДЖИЕВ.

Журналистск иткл цаас өглһн чаңһрв

ПЕКИН, үкр сарин 14. Сүл жилин эргид Кыт журналистһин гүртм то өралэс улуд хасгдл. КНР-ин барин болн издательствин кертүдн валлт хуучн 300 минһин документин ормд шии 145 минһин корреспондентск иткл цаас өглһр көдлмш төгсөнэ тускар зөүлгдл. Үкр сарин 15-ар ави хуучн документ чирһан геес.

Бээрн йоси урди жилмудт өгсн корреспондентск нар-точкени вадуд хамгн түрү-

нд «деврлһинд» харһа гнж йосна сонхврт келгджана. Терүг авхин төлө «ахр бола-гта курс тегсөх кертэ бээсн, терүнэ сонсач хөөшнэ эвр көдлмшин халхас журналистһинк ямаран чиги хэрл-ца бөргө болвчн». Цаарандь келгджана, эврм галет-муд болн журналмуд «яма-рал чиги даавр угаһар до-кумент өгдг бээсн», терүг корреспондентск статусни онц зөвиг олалхар бөөх эрд-мч биш репортермудт, нам

вахтермудт болн маначирт өгдг бөөж. Дураһж кесн журналистск иткл цаасиг таягдгдо өмн хулджасни полицейск органмуд бөрж авсн. Тер иткл цаасар келгн-мүчэр дох билетмудиг чеерүд угаһар авч болдмн.

Барин болн издательствин кертүдн залтин ачч занглһнэ Спихуа агентствд занглв, урд цагт корреспондентск документсиг ак-толһа угаһар өглһнэ дамшлгт «журналистһин периг һута-жасни, эднэ көдлмшт һэ бол-сн деерэн зөвөн олалхань боомтг болдг бээсн», гнж.

А. КИРИЛЛОВ,

ТАСС-ин корр.

Катовнде балһсна күн Марнан Кейна Ар үгһин Африк тал болн хэрү велосипедэр 107 хонгин эргид йовад, 10 минһин кило-метр келһад ирв. Энүг гергн Барбара «Фигат» марита машинһар дахад йовснн. Зуучлж

йонх күнд кертэ юмһа машин дотр бээс-ни.

ЗУРГТ: зуульчир Африкас герүри ирв.

ЦАФ-ТАСС-ин зург.

Депутатын өдр-бүрин кертүд

Эвраннь һол үүлдэрсн нань Наталья Борисовна Надбитовад Элст балһсна Советин депутат болсн учрар дала ола көдлмш күнцөх угр харһна. Эвран бийн эн респуб-ликанск бичкүддин библиотекни директор болж үүлднэ. «Сунһачир нанур олл эуси неквмүдөн хайһахар ирнэ, болн, минн һундлг, эднэ икһинь би күнцөж чадхшув. Болн виүнд минн гөм төрүц уга. Чалсарн, мөдсөри, цуг ав-ар-һан олалж өмнө өгсн итклгн үнн седклөрн хайһахар седнэв. Сунһачирин икһинь нанур патырин туск төр хай-һар ирнэ. Эднэ зөрмш күннэ нег булгд шахлһна, зөрм-днэ нам бөөдг гер уга болна. Эднэ һундл нанд мөлднэ. Зуг мана балһснд ямаран кевэр тосхһин көдлмш күнцө-джакһинь цугтан мөддг болх.

Тингэд одахн бичкүддин гөртэс һурвн күнд кевүчлж авсн нег күнд күнд сөн таалта патыр һарж өглһнд нөмд болув. Иим цаһан седклэ өмнг ямаран болн чиги хал-хар дөнх кертэ», — гнж Наталья Борисовна эвраннь көдлмшинь тускар келж өгн.

Энүг республиканск бичкүддин фонд депутатд сунһ-снн, тегэд чиги Н. Б. Надбитова олл күүнэтэ, һамцарн күүнд өснжөх өри-бүлмудт оньган өгч, эвид дөнгөн күрт-хар зүтһнэ. Энүнэ нилчар балһсна зөрм предприятмуд, болн организац бичкүдт сөн дөгрмуд цуглулад белгдл. Тегэд хойр минһин шаху дөгрмуд олл күүнэтэ өри-бүлмуд-т өгдгд.

Энүнэс нань иим өри-бүлмудин күүнд дару-даруны библиотекд ирж, дөгрмудин һөөхүд хөһана. Наталья Бори-совна эднэ олл эусн төрөр күүндвр тогтана. Тингэд Н. Б. Надбитова эвраннь сунһачиртан дөп болж, эднэ бөөдл-жирһин таал асрулхар зүтж йовна.

А. ВУТЕРО.

ЗУРГТ: Элст балһсна депутат Н. Б. Надбитова.

Авторин цоксн зург.

Телетайп занглжэна

КАИР. США-н президент Джордж Буш Египет тал йонхжани. 850 күн даххми. «Аль-Ахрам» газет занглсэр, терүнэ хамдан Цаһан герин штатин 300 көдлэч, 350 американск журналист болн ээмнж уга бөлдһнэ перглал-тин 150 ачн Каир тал ирхми.

КАИР. Фарасна цагин кө-вөкн египетск онһила эдл лизта онһинг бийн тосхж авсн французск зуульч Андре Артеһини Атлан-тисеск далаһар усчж йовад, египетск Средиземн теңснн Мерса Матрух балһсна гана-нды йорон эйв. «Милл Ист Таймс» доллар хонга газет занглсэр, 1988 жилин тала сард французск Марсель портос Артеһини усчлһинд һарч йовснн. Тер хойр жи-лин арнд зуульчлаа Афри-каник 15 өри-нүгтг одал һа-рч.

СИНГАПУР. «Сингапурин тала ноодалһн туристһеск шии маршрутат тинж нөм-днэ. Терүг сөһнэ тускар ту-ризмг дөгрүлһнэ Синга-пурск зөлаат занглв. Эн мар-шрут Британск колони бөөсн өри-нүгтг 1942 жилин лу

сард Японск зөрм булж ав-сн ормсар йовна.

Маршрут хамгн түрүнд Сингапурин хэрлһинд орлсн Велики Британи, Австрали болн Нова Зеландин рете-ранмудин төлэ ухалгдснн. Туристһир дээлдисн тег тал, дээнд бэрэнд авгдсн өмн бөөсн орм тал, дээнд музей тал одж чадхми.

ДЕЛИ. Дорд үгһин Орис-са штатд Кытай балһснас хөп биш бөөх бички деревни өмн тал зөргл анмуд сөө-һар дөврн. Занглһнэ ЮНИ агентств сонхврт кевэр, өөр бөөх занһоворһинк цөп ик занмуд ирэд селана өмнэ һарудас төмө нлхэр седен болж. Тер цагт һаруд деер бөөсн күүнд күн тединг кө-вөх седлһнэ, көндри өгсми уга. Зөргл мал-аврусн күн тал дээрһин эсиртһар тог-сн.

Нег селана өмн дөп бол-хар ирснэс занмуд эсн уга, нам дөврн. Терүнэ ашт тави күн шан авн. Зуг селата болн икһинэ «ик дөп» ирснэ хөөн занмудыг хэрү мөдн тал нөмж бөдл.

ТАСС.

Улсин билгтн,

СЭН ДУРАР ҮҮЛДНЭ

У. өргн хальмг теегт жур-
на эврэ жисаһари. Эндр тей-
рт торһан дүн эрэ шилһрм
сонсгдн, хал нег ала делж
нессн үзгднэ. Күн уга, эжго
тег. Гентн тейр һазр хой-
рнн шилһлһд мөртэ улсин
баран үзгдэ. Өөрдх дутман
бор жора унхн ке хувица күн
шилһрэд бээнэ. Эднэ емнэс
туслад бас мөртэ улс ааш-
хн үзгдэ. Эмтн өөрдөд кү-
рэд ирв. Зүн шаху метр кү-
рэдгэ эдн зогсв. Шар үстэ,
байн хувица күн түрүлэд
мөрнөсн бууһад өмөрөн ши-
нв. Орс нойн болн хальмг
хан нег-негнэһн һар ат-
хад мөндлэд үг-күүрөн айлв.
Даруһ бөлгүдэн баруаж ага.

Хальмг улс эврэ сэн ду-
рар Эрэсөн ханьд өрсиг үзүл-
жэ һаадна эхлэһн ним бо-
лв. «Жалһрин» 550 жилин
өөнд нэрэлгдсн театрализо-
вани һаадн эв. Хальмг ха-
на дөрвн нойна негнэ Яш-
мульд бөөх Николай Лаза-
рев һаад. Театрализованн
он һаадна режиссер, моск-
вич В. Аларсеев Николайг
үзэд, энүнэ артистическ билг
темагж һаадид орлцх урвр
кеснн.

Н. Лазарев бүрдэсн дүр
өмтн таасгдв. Цаһан яста
күн бөж, терүтүн бахмж
кеж, эмтлэ бийн деегүр
Сорж, ханьд буһудад бөөдг
күүнэ дүрн Н. Лазарев сээ-
рир үзүлв. Байрин «Джанга-
риадт» һанцн «Хаана сию-
ид» биш һань члгн кесг кон-
церти програмид эв орлц-
снн. Яшкульск районн куль-
турин Герин ансамблин ханьд
Николай Лазарев хальмг ул-
син билг үзүлж, Элистинск
«Спартак» стадионд болсн
товчлгч концертд бас орлцла.
Эврэ дурар үзүлгдг артист,
Танд хальмгн цаһан яста
күүнэ бөөдг тогтахд күнд
болсц болжов гисн жинн
сурврт эв илжж хару өгв:
«Хамгин түрүнд хуожест-
вени» литератур, нег үлү
«Жалһр» өпос ик дец болв.
Бас өмтлэ харһад күүндэд,
хальмг улсин авч-бөрц, авч-

лс медх керитэ болв. Энүнэ
келсар, эжнэ Дюдэ Бадма-
евна болн эжн Боова Балъз-
жинович совхозин хуожест-
вени самостоятельности орл-
цаһир. Эдн Сарпинск рай-
она «Аршань-Зельменский»
совхозд бөөдг, һаамн үрэн
өснв. Эжн дөмбр цондг, те-
гэд үрдүднэ цуһарн гилтэ
бичнэһн авч хальмг би би-
лнэ.

Николай болһа негдгч
классас авч школын само-
деятельности орснн. Аршань-
Зельменд бөөх бичнн биллэчин
тускар улагс районд медв.
Хуожествени самостоятель-
ности районн, республикан-
ск халвармудт орлцад, ан
кесг дөжж Күндлһнэ һау-
гудар аялгдснн. Нээмдгч
классс сурчаһад эв Ульянов-
ск, Ростов-на-Дону балһсдт
болсн Цугсоюзн халварт ор-
снн.

Школан тегсәһд Мало-
дербетовск СКТУ-д механи-
заторин эрам дасв. Энд энү-
нэ дуулдг билгиг эмтн медв.
«Биһлэч бөөсн, ода дуулач
болув». — гнж эв бийннн
тускар келнэ. Урдн дуулдг
бөөсн бийнн, терүгөн сцен
деер үзүлгдг бөөснн. Ода
эвүнэ репертуарт «Делаш»,
«Намчта торһн альчур»,
«Аавин һанцхн чамдан»,
«Нүүдлэ» дүд бөөнэ. Фольк-
лорн ансамблин дөмбч В. Д.
Онуевала, баян татач А. Га-
рривала ямаран чигн ду дасж
болжана, гнж эв теднэ тус-
кар бүлэн үгэр келнэ.

Одахн, үкр сарин эв өдр-
мудт «Мөнк байр» гилг ан-
самбл Бурятд болсн гас-
ролас ирэд, Яшкульск рай-
онн культиурин Герт гиревой
спортар Эрэсөн чемпионатд
орлцаһирт концертн прог-
рамман үзүлв. Ансамблтан
һан хамдан Николай Лаза-
рев һовна. Артистирин жур-
һл мед йовдлд. Болв Нико-
лай Лазарев терүвэс ээжэһн.
Бийнэ өрдмөрн машин залач
күн эв хаалһд дурта.

А. ЛАКТИОНОВ.

Приютненск района «Цент-
ральный» колхозин фермсин
көдлэчир эв жилиг күцэмж-
тәһэр төгсөжәнэ. Эд-бод ке-
дг фабрикүр цевр нөөрүләр
28 тоһи сән чинртэ хөөнэ
ноосн йовулгдснн. Ноос ху-
дһна жилэ зура күцәһд
Сани Иджибагандов, Иван
Скиданов эднэ болн һань
чигн хөөчирин тәвц бөөнэ.
Эдл-ахун үкрчирин бригад-
муд чигн өөдөн һарта күч-
көлсәри ончржана. Улгүрнн,
Николай Кекевин һарджах
бригадын халварт бөөсн 60
тоһа бод мал махна ком-

бинатур йовулгдла. Эв мал
дундлад 470 килограмм тат-
снн. Магомед Магомедовин,
Витали Магдиевин бригад-
мудын халварт, бөөсн мал
бас өөдөн чинчүртәһэр мах-
нд орултав. Келхд, үслврин
участкас хол биш бөөх эв
бригадын халварт бөөх малд
хаврас авч һамр күртэ нөк
урһмл өггднэ.

Совхозин малчирин гүжр-
мг күч-көлсәһэ ашт госузар-
ствд 1035 тонн махн хуа-
длад жилэ зура дөвүлж кү-
нәһд. Эдгә цагт эдл-ахун
малчир үзүлүлһнэ халвар-

та кемд ээһи кевәр белдһин
төлэ цугинь кәжәнэ. Совхо-
зин фермсин көдлэчир кин-
ти үлсәс ээжәһн, гнж келх
кертә. Күч-көлс бұрдәһнэ
болн шаниһна нүүрәгч эв-
арһд — нээмәдлһнэ подраат
орж көдлжәх малчир бөөдг
гермүдән болн малын хаша-
хааһан ясад, беләд авчк-
снн.

Х. УРАНОВ.

ЗУРГТ: ах үкрч М. Маго-
медов болн Приютненск
АПО-н ахлач Т. Н. Ми-
щенко.
Н. Лиджиевин цоксн зург.

Белдврин сүл көдлмш

Юстинск района. «Эрдин-
евский» совхозд үвәд бел-
дһнэ көдлмшиг аяж шунм-
һадүһсн бийн «кех-нуцах
тоот ода чигн бөөнэ. Зүг
тосхитын материалмуд уга
бөлад зоважана. Эв эдл-ахун
үзүлэх оһна мал 48 хошт
бээршлхнн. Эдгә цагт хөөч-
ирин цуг хошмуат хаша-
хаац йсгдсн бөөнэ. Болв са-
һин үкрмүднн хаша яелһн
удан татгдла. Ода хойр
бригад эв көдлмшиг кенәд
дуусжана. Тегәд чигн эв
эдл-ахун үвәһн кийти эклтл
лсврин цуг көдлмш төгсх.

гнж темагж болхнн. Ут-
турштан эв совхозд 37
миһн һар хөн, 2 миһн
тоһа бод мал үзүлүлһн
оржана. Эв жил малд хот
белдһнэ бригадмуд сәһәр
көдлсид өвсн элвәр белд-
гдв. Тегәд чигн оһна мал
үвәһн кемд күрх малын хот-
ар күүн тәткәһн бөөнэ.
Увәд белдһнн түрн эс бол-
сн бийн, совхозин күч-көлс-
чир дааврта эв кемд цаг-
лань белдх, гнж сәһднә.
Эдгә цагт белдврин сүл ко-
длмш күцөгджәһә.

Мана корр.

ТАШКЕНТ. Туркестанск
цөргә округд шилһн дөһл-
врта отряд бурдәһнн. Итгә-
һин аюл, зәткртә йовдл үүр-
сн цагт эв отряд бәэрн өмт-
нд түрүн дөн күрхәһн. Энү-
нэ ханьд шилһидүһсн тәһн
бригад бөөнэ, травматологи-
ческ, шәтсн өмтнд дөн күр-
гдг, нейрохирургическ, ин-
фекционн, психоневрологи-
ческ.

УЛАН-УДЭ. Республинд
түрүн болгч өрк-бүһин «Тоо-
нто» («Малая Родина») ги-
дг фольклорн-этнографическ
ансамблин программа ке-
зәһк бурят дун болн би ор-
на. Укр сарин 14-д эврэ ду-
рар үзүлгдг коллектив тү-
рүн болж Улан-Удэд концер-
тән үзүлв. Ансамблэ зур-
һан күн орна, эдн дууһна,
келн-эмтнн көгжмнн зәре-
гүд олаж оһи зүһн аһс һа-
днә.

ВЛАДИВОСТОК. Мили-
цин төлэ профессионаһн
һадмуд белдһнэ акеперн-
мент сри һутгт түрүн бо-
лж балһсна дундн 2-ч той-
гта школд эһлв. Нирин ки-
чәлмүдлэ деһн көвүдкүүнд
зәв-йосна медрл авнә, машин
залдг, аерзев олаж дасна.
Дальневосточн госуниверси-
тетин баһинр сурһуһчирин
төлэ методическ дөһлә бел-
дв. Эһнн иргч ардмнн медр-
л авхдн дөн болнә. Дам-
шлтын заннбд крайнн УВД-н
оһи зүһн пергләтин көдлэч-
ир орлцнә. Эвн школ төгсәһн
баһчуд СССР-ин МВД-н
сурһуһин завеленкст сур-
чадхнн.

ЛЕНИНГРАД. Театральн
актермудын Ленинградск
студя Андрей Мироовин
нерн үзүлгдн. Зуурлар өк-
грсн актерин сәһлд «Миг-
һаступил бесценный» гилдг
спектакль нэрәлгджәнә.

Роботы как люди

Роботы в американском
кинематографе не нович-
ки. Приключенческие
картины и фильмы ужа-
сов, как правило, не об-
ходились без этого чуда
технического века. Одна-
ко раньше роботы были
практически лишь маши-
нами без намека на чув-
ства, свойственные чело-
веку. Теперь же...

В фантастической ки-
ноленте «Блэйд раннер»
действуют роботы, кото-
рые мало отличаются от
человека. Последний уго-
товил им роль рабов в
поселениях на дальних
планетах, заложив в их
схему своего рода «часо-
вую бомбу» — механизм,
который прекращал бы
функционирование робо-
тов через определенный
период времени. В этом
фильме роботы не толь-
ко внешне похожи на лю-
дей — взаимоотношения
между «рабами» и «хо-
зяевами» очень напомина-
ют те, которые были в
человеческом обществе.
Уничтожение целого
класса человекоподобных
существ пишет газета
«Нью-Йорк таймс», — са-
мо по себе является ра-
систекизм. А замените ро-
ботов на евреев — и пе-
ред вами нацистская Гер-
мания».

(ТАСС).

МОСКВА. Зергә-зевтэ
Чидлмүднн Цутхад музейд
мана Төрскнэ хотл балһсид
маршал Г. К. Жуковд тәвг-
дх сән гисн бумблвин ил мар-
һана түрүн девсдн орж ирсн
проектсин бәэхүл сектдә.

Түрүн пүүрт 30 һар автор-
муд орлцжана. Цуг проект-
муд марһана тавлар нерн
уга. Автормуд бумблвин

проектлэ хамдн Москван
оһи зүһн районн аһднн —
Смоленск талвигд эс гнж
Поклонн Гора деер, Киевск
вокзалын талвн деер болн
талдан ормд тәвх зура ору-
лж өгх зөвтә.

ЗУРГТ: маршал Г. К.
Жуковд тәвгдх бумблвин
12-ч тойгта проект.
ТАСС-ин фотохронни.

Ненецк республик зарлгдв

НАРЬЯН-МАР. (ТАСС-ин
корр. В. Ануфриев). Улсин
депутатирин Ненецк округин
Советин дарани биш сессь
деер РСФСР-ин ханьд Не-
нецк Автономн Советск Рес-
публик зарлгдв.

Болв депутатир тер дару-
һн эврәһн шилдүрт мора-
торий зарлад, автономн цуг
республикудиг Эрэсөн Феде-
рацин субъектмуд гнж заах
болн һазриг болн йиртмаһн
цуг керигиг эдлх зәв эһин
тускар Эрэсөн Деер Советд
болн РСФСР-ин улсин де-
путатирин съезд деер зако-
нодательн сәдүвр һарһх тог-
тавр батлв.

— Мана зөвиг харсхин
төлэ республик зарлгджана,
— гнж Ненецк округин Со-
ветин аһлач Л. Саблин
ТАСС-ин корреспондентд
зәһлв. — Юнгад гнхлэ, фе-
деративн бөөцөнд автономн
округудын термуд үчрт ав-
гдх гисн иһл маһид эндр уга.
Теруһлэ залһлдатәһәр мана
федеративн тогтац улгдх
принципсиг темагж белдһин
төлә РСФСР-ин Федеративн
Совет бачм зурах кертә,
гнж депутатир тоолжана.

Нарна күчәр

ТОКИО. Дингәтелинь на-
рна күчәр көдлүлгәдг түрүн
машин, хаалһд йовлһна эдл
зөвтә орлцач гнж Японьд
тоод авсдә. Нер һарсн «Той-
ота» автомобилын концернә
специалистир ухалж һарсн
экзотическ машинә, эвнд
Һагон балһсна хаалһнн пер-
галтин элчир тоод авсдәһә.

көдлдг машин

тоһг бөрүлж өгв.
«Нарна машина» электро-
дингәтелинь нарна күчн элек-
тричествод хуверсә ашт көд-
лүлгәһә. Гнж машин бүр-
кит эдр эс келх сөөһәр өдәл-
гдхлә, терүвә ора деер уга-
гдсн нарна бәзәрәй аккумуля-
тормудыг подзаряжәтә ке-
нә.

КҮЦЭСЭРН ТҮШГ КЕХЭР

— Мана теегин республикд селэнэ эдл-аху боллгч орм ээлжэнэ. Давсн жямүдт чиги совхозмудын боли колхозмудын күч-көлсч коллективс-малас авдаг эдл-ууш хар-һаһиңг икдүлхэр шунж йовла. Ондарулһна цагт болхла республикн агропромышленн халх күч-көлс бүрдэлһнэ нүүрлгч эв-арһс — нээмэдлһнэ подрд, кооперац делгр-лт авчана. Болв мана ори-нутгин экономикд күнд бээдл тогтсиг биди сээнер меднэвдл. Тегэд чиги селэнэ эдл-аху бол эд-бод кедг промышленностни кедлчиринг од-рин омн өргнд республикн агропромышленнэ нээмэдлһнэ боли нээмэдлһнэ хэрлцэнэ эггин пачальник М. В. КУКЕНОВА харһларн андр үүлдэрин боли иргэдн йнж кедлхн тускар сурвдн.

болад бийн үүмүлжэх төр-мудин тускар түрүлэд кел-жэнэв. Ода мал өсклһнэ бол-ли малд хот белдлһнэ халх-ст нээмэдлһнэ му биш йо-вуд авч делгржэнэ. Зүг һур-вхн эдл-аху нээмэдлһнэ ол-жхн. Теди дунд Сарпинск района «Степной», «Кану-ковский», Ишкульск района «Улан Хөөч» совхозмуд. Сээнер кедлэд малас авдг эдл-ууш харһад бээдл эзнэ дурн. Наадк эдл-ахус болх-

В. Х. Бамбаевиг гемшэнэ. Энүнд гем уга, Закан пагин нектрас ард хоцржана. Үл-гүрн, тинм коллективд бээх 1000 хөөнас 200 эзнэ. Бол-в эң малас авдсн орунас алви авгджана. Аһтнн жи-лин эргд чидлэн арвалто колдсн хөөчин орунэ зурал-дснас баһ болжана.

Болв тер бийн республикд нээмэдлһнэ эв-арһ ол-злж кедлжэх коллективсн то өсөд йовна. Үлгүрн, 1989 жил 3883 тинм ко-лективс бээсн болхла, өдгэ цагт теди то 4000 минд хар-бола. Зармнэ эдл-ахун тоо-ца өргөр олалжана, наадистнэ тооца кедг коллективс элж үүлджэнэ. Тинм бригадмуд, звенос ик зуулан малд хот белдлһнд, урһц хуралһнд кедлнэ.

— Деер келсплэти зөв-шэрлгэ бээж болшго. Болв өдгэ цагт олалгдах нүүрлгч эв-арһ рыппкин экономикни таалд йнж олалгдахмб?

— Рыппкин тускар үг хар-һкад һанцхн нээмэдлһнэ тускар келд бээвдн. Тер-лэ чиги учрга. Юнгад гих-лэ, рыппкин хэрлцэнд эң өөд-

эң харһтавар олалгдахн. Бо-ла рыппкин өмн өргнд эдл-ахус харһсн продукци 100 процентинэ госзаказ орх ори-нутгин Министрмудни Советни тогтавр харһсиг ол-ахн Горловский районд ол-ахларн медв. Эң тогтавра-снште нинд жилин производ-ственн үзмжсэр госзаказ ба-тлгдажг чиги. Халхлэ, эң закррин системн эв-арһ болжана. Тегэд ода нээмэд-лһнэ, кооперацн тускар ик бахмжг келд керт уга, глж сангднэ. Цаг зуурин кемд эң сөн нилчлп күргмн. Юн-гад гихлэ ори-нутгин эконо-мик батрхнн. Тегэд чиги ода деерн рыппкин таалд үүлд-лһнэ санан бээд, тодрха до-кументс, үүлдлһнэ эв-арһ батлглад уга болжана. Мах-на, буудан үн өдгэ цагин кемжанд үлдэд чиги бээх. Болв эң зүсн продукция үн өөдлһнэ промышленностни һарүг даңчалһн глж келд-жэнэ. Дала-үг келдг бол-вчн, селэнэ эдл-ахун оньг өггдлжхн. Болв барсц күцэ-мжсэрн түшг кемд келдлэ, рыппкин хэрлцэнэ таалд чиги республикн колхозмуд боли совхозмуд чадигар үүлх, глж санжана.

Күүндэ кесн
САЦЫЖ-БЭРЭН Ивал,
мана корр.

●Мана интервью

Хөөна махн болхла 5 арслн 28 деншг болхмн. Тегэд чиги бээдл чикрх, глж санжана.

— Михаил Васильевич, Та, дааврта эңг харджах күн республикн агропромыш-лени комплексн коллективс рыппкин хэрлцэнд йнж үүлд-хнн тускар келж өгдт.

— Энтн күнд төр. Нээ-мэдлһнэ боли нээмэдлһнэ хэрлцэнэ эңг харджах күн

ла нээмэдлһнэ оли зүсн эв-арһс олалһнэ. Эпүнд боомтг уга. Зүг цуг мана ори-нутгт күч-көлс бүрдэлһнэ боли шанилһна нүүрлгч эв-арһ бээдл-жирһлд орцулһна механизм уга болжана. Энү-нэ шште ээри райолт бээдл сольгджана. Үлгүрн, Ики-Бурульск районд мал өскл-һнд нээмэдлһнэ-кооперативн эв-арһ олалжах коллективсн то невчн баһрв. Кесгнэ энүнд

ОГБОУ об учителе

«Добрая, как моя бабушка»

В 13.00 начало занятий 11-ой смены Малодербетовской средней школы. Не ушли еще из школы учащиеся первой смены. И школа, как огромный муравейник: все чем-то заняты, всем весело. Одни прыгают, играют, другой, посмотрев, не выдт ли взрослые, лихо скатился по перилам. Никто не стоит на месте. И только всеильный звонок успокаивает ребятнишек. В своей классной комнате собрались мальчишки и девчонки из четвертого класса. Ждут свою учительницу Валентину Павловну.

Вот уже 27-ой год насчитывает педагогический стаж учительницы Валентины Павловны Соловьевой. В связи с переводом мужа по производственным причинам пришлось ей поработать в четырех школах. Но уже давно она работает в Малодербетовской. Придя в 1963 году первый раз в школу, Валентина Павловна поразила всех своей молодостью и задором, кипучей энергией, серьезным отношением к делу. Сколько вечеров, уроков подготовила учительница с ребятами, учила их петь, танцевать, читать стихи.

В хантинской школе заучив однажды сказала: «Выручай, нет учителя немецкого языка, Попробуй». Так и занялась эта проба на целый год. Несколько лет вела занятия по рисованию, пению. А было еще и так: днем занятия в школе, вечером работа заведующей клубом. Здесь кроме интереса к делу, была еще и материальная необходимость: муж учился, на руках трое детей. Вспоминая сейчас это время, она удивляется: «Как

успевала? Откуда брались силы?». И все она делала основательно, наверняка, не вполсилы. Многие люди ее поколения вспоминают веселую, полную радости клубную жизнь села Малые Дербетовы 60-х годов. «Гороховый бал», «Ситцевый бал», «Бал цветов», новогодние балы-карнавалы — это далеко не полный перечень мероприятий тех лет. Она сплотила большой отряд единомышленников.

В течение нескольких лет Валентина Павловна вела занятия с детьми в группах продленного дня. А в этом учебном году она преподает в 4-ом классе. Когда присутствуешь на занятиях в ее классе, явно ощущаешь, что учитель глубоко знает программу, в совершенстве владеет методикой преподавания. На уроках широко применяет наглядные пособия, которые в большинстве случаев изготавливает сама. Использует технические средства обучения, дидактический и раздаточный материалы. Большое внимание уделяет формированию практических навыков учащихся через самостоятельную работу, индивидуальный и дифференцированный подход. Много работает над развитием речи, логического мышления учащихся. Эти определения вполне могли бы лечь в строки аттестационной характеристики. Но тот, кто работает с детьми, прекрасно понимает, сколько нужно душевных сил, трудолюбия, энергии, чтобы достичь высоких результатов.

На уроке математики, который стал заключительным этапом подготовки к контрольной, дети решали при-

меры и задачи, включающие в себя единицы длины, времени и массы. На стене плакат, отражающий эти измерения. На уроке присутствовал устный счет, устные задачи, арифметический диктант. Дети дают определение периметра и находят периметр прямоугольника, решают коллективно и индивидуально, пишут на доске, в тетрадях и карточках, задачи усложняются. Кто опередил других, получает дополнительное задание. И при одобрительных словах учительницы стараются все, никто не сидит без дела. Да и некогда, когда каждая минута урока сулит новую неожиданность. Особенно старались Дима Бендженов, Эльза Дергеева, Саглара Джавнаева, Кема Манджиева, Туктар Нахаев, Стасик Нюрюпов, Ниямира Нимгирова... Я поинтересовалась на следующий день: как дети выполняли контрольную. Результаты, на мой взгляд, неплохие. Из 22 учащихся — 16 выполнили работу на «4» и «5».

На уроке чтения все дети эмоционально и выразительно читали рассказ Мамин-Сибиряка «Вертел», давали смысловое объяснение частям текста, находили в тексте слова, дающие характеристику тому или иному действующему лицу, явлению и т. д.

И так — каждый день, каждый урок. Все время мысль учителя в напряжении, в поиске. Нет ей ни отпусков, ни отдыха. Увидев что-нибудь интересное, обязательно переосмыслит, возьмет на вооружение.

В Валентине Павловне Соловьевой уживаются такие качества, как открытость, иногда резкая реакция на чью-либо несправедливость, отсутствие фальши, основательность, надежность. И дети очень чутко все это понимают. Когда у них спросили: нравятся ли им учительница, они хором ответили: «Очень». А Дима Бендженов однажды сказал: «Она добрая, как моя бабушка».

Т. ИВАНОВА.

Тадниг яһж, теткнэ?

Күсдүндүр жил хооран Паризат Гасанова Яшкульск РПУ БОН-д ирж уйлһна цехд сурһульч болж кедлв. Цөөкн цаг давсна хөөн уйлһна кедлмшиг эң сээнер дасж ав. Түрүлэд эң күүкн Б. М. Уланкинован харджах бригадт экләд кедлв. Эң бригадын уячир нурһлж күүкд күүнэ бүшмүч уйна.

Бригадирин келсэр, Паризат йир кедлмшч кү-

үкн болна. Седклэн тэ-вж, дуран өгч кедлдг тө-лөднэ энүг күч-көлсч коллективднэ эмти күнд-лдг болв. Сар болһна зураһан эң күүкн 115—120 процентд давулж кү-цэнэ. Уячир олдг жалвин кемжэн сарлан 270—280 арслн күрдг болв.

Мана корр.
ЗУРГТ: баахн наста-уяч П. Гасанова.

И. Бурсаковин цокон зург.

ПОПЫТКИ БЫЛИ БЕЗУСПЕШНЫ

На редкость напряженный выдался для таможенной службы день, когда в стране отмечалась годовщина Октябрьской революции. С 7 по 10 ноября предотвращен провоз контрабандным путем предметов старины и искусства, валюты и драгоценных изделий, това-

ров ширпотреба на сумму более чем 3 миллиона руб-

лей. Так, сотрудники Гродненской и Угленской таможен выявили и задержали у двух иностранных граждан, пользующихся таможенными льготами, 115 предметов старины и искусства. Среди них — представляющие несо-

мленную ценность иконы, крес-лы, складины и их фрагмен-ты. И рядом с духовными раритетами... 55 килограммов пахоской икры.

А в Бресте таможенниками была пресечена попытка вывоза платины в порошке весом около двух килограммов. Не помогли ухищрения и двум польским гражданам

в Гродно и Ляове, у кото-рых изъято 6500 наручных часов и 21 золотое изделие. В Шереметьево-2 граждан-на СВВ, вылетевшая в Ха-ной, пыталась пронести в самолет в обход таможенно-го контроля 4 места багажа, в которых среди вещей на-ходилось свыше 70 кило-граммов различных лекарств.

В Наушнинской таможене (на границе с Монголией) пред-отвращен незаконный вывоз около 47 килограммов куль-тивированного жемчуга.

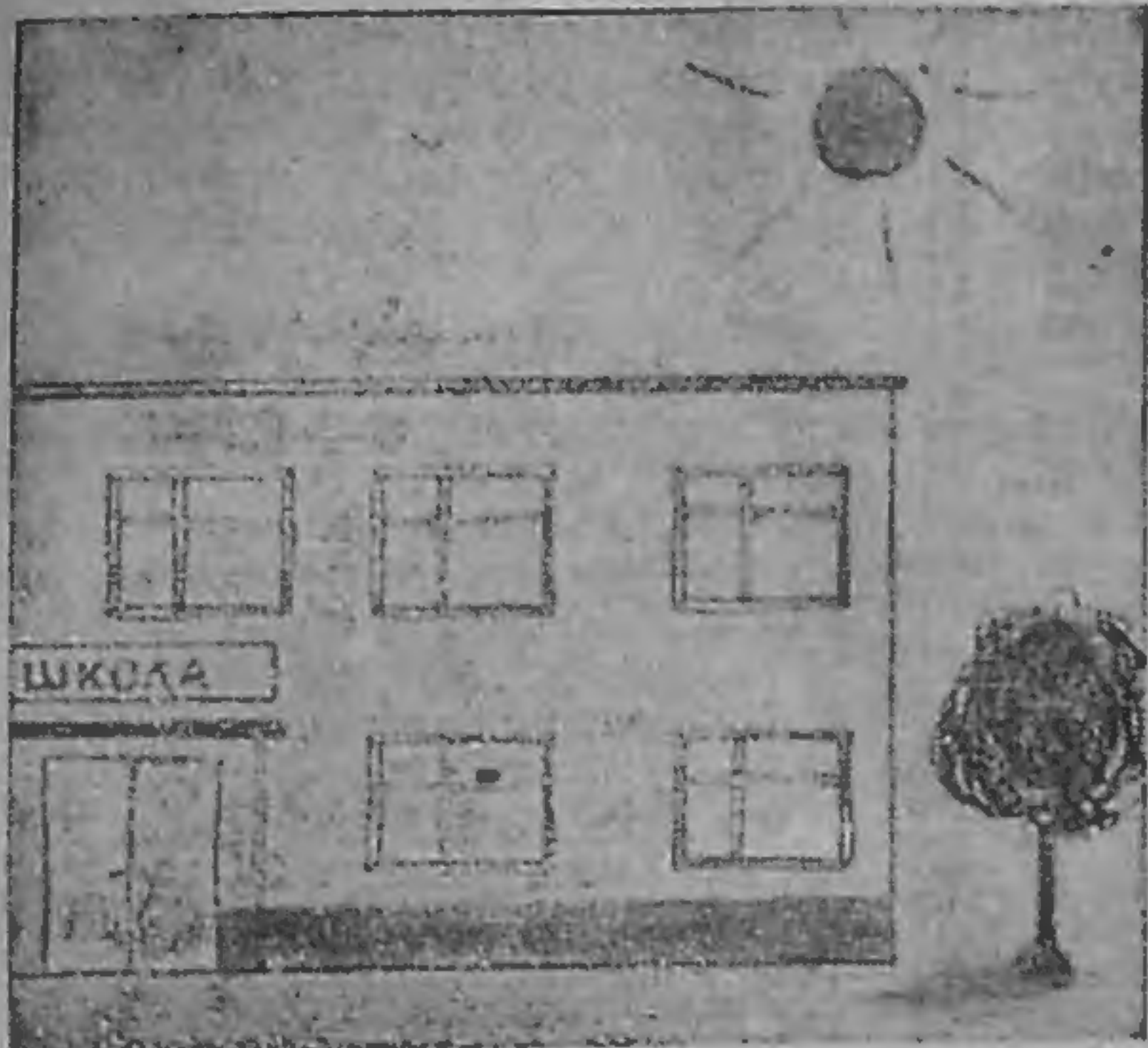
По всем фактам возбуж-дены дела о контрабанде, а лицам, активно стремившим-ся сделать свой незаконный бизнес в праздничные дни, придется теперь дать обосно-вания следствию.

Пресс-служба ГУГТК СССР.

Хальмг кел ДАСТН

Мана кичэл

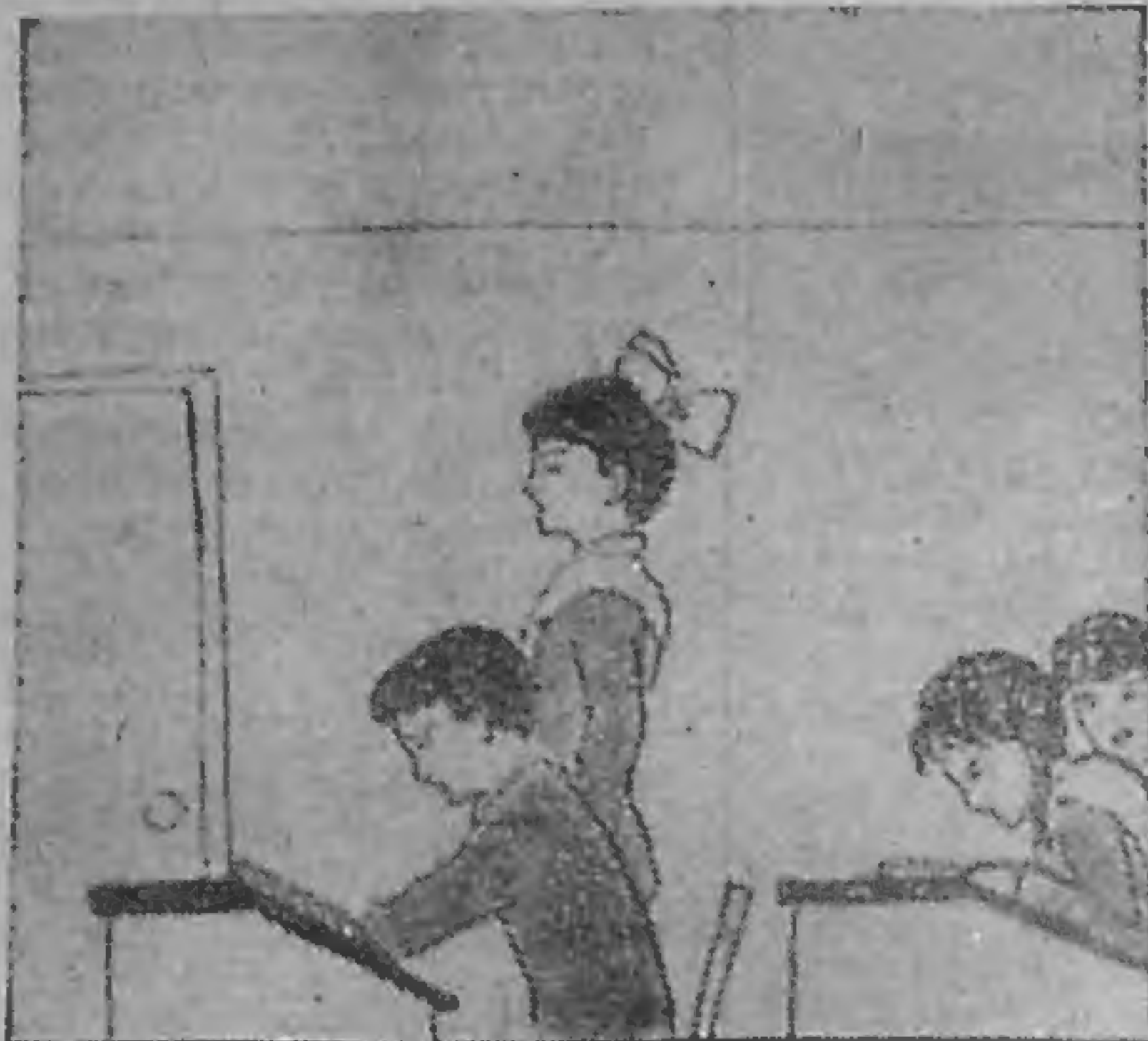
Школ — сурһульчнр — багш —
Школа — ученики — учитель

Эн мана школ. — Это наша школа. Мана школ хойр давхр. — Наша школа двухэтажная. Эн дундын школ. — Это средняя школа.

Эн багш. — Это учительница. Багшин нери Альман Очировна. — Учительницу зовут Альман Очировна. Багш классни самбрин өөр зогсжана. — Учительница стоит у классной доски. Багш хартаа кимээ бэржэнэ. — Учительница держит в руке линейку. Сурһульчнрт даалһвр эн өгчэнэ. — Она дает задание учащимся.

Эн сурһульчнр. Это ученики. Сурһульч көвүнэ нери Санл. — Ученика зовут Санал. Сурһульч күүкнэ нери Саглр. — Ученицу зовут Саглара. — Санл дегтр умшжана. — Санал читает книгу. Саглр багшд хөрү өгчэнэ. — Саглара отвечает учителю. Саглрин харт үзгин иш бээнэ. — В руке у Саглары ручка.

Умшдг даслһн — упражнение для чтения

Эндр сурһульчнр умшжана, бичжана, зуржана — Сегодня ученики читают, пишут, рисуют. Өкклдүр сурһульчнр умшла, бичла, зурла — Вчера ученики читали, писали, рисовали. Манһдүр сурһульчнр умшх, бичх, зурх — Завтра ученики будут читать, писать, рисовать. Багшин ширэ дээр дегтрмүд, девтрмүд, зуси, биллүр, цавси бээнэ — На учительском столе лежат книги, тетради, клей, резинка, бумага.

Толь — словарь

Школ — школа	девтр — тетрадь
багш — учитель	үзгин-иш — ручка
сурһульч — ученик	үзг — перо
дундын — средний	кимээ — линейка
даалһвр — задание	энд — сегодня
завср — перемена	манһдүр — завтра
дегтр — книга	өкклдүр — вчера

Кичэл белдснь Е. ЧЕЛБАНОВА болн О. АНДЖУКА-ЕВА. Зургуд зурснь П. Инджиев.

Мана
республикаар

Хурл тосхгдх

Каспийск маши тосалһна заводһн инженер-технике-сн коллэчнр хальмг хурлын проект ухалж һарһн. Тингэд Көк теңгени нөөд бэлх бэлһенд шин хурл уул уга сек-гдх. Энүнэ тосхлтын машин тосхлһна завод эврэн эвлэ.

Хурл Каспийск балһсна Черемушки гиде нертэ рай-онд босхгдх. Эн ормиг Элэ-тин хурлын һарлаа Туван Дорж төхв. Олн амтн ивэр күлэжэх тосхлтын сметн үшнь — 70 мильн арелн. Коллгчдан хурл олн-амтнэ мөнгөр тосхгдх.

Мөнг цуглуулһн төлө Кас-пийск района банкд 70054 тойгта шинэли счет секгала. Назран онд амтн, олна ор-ганизаце, предприятие мүд мөнгөн илгэжана.

Хамгин иш тавһан хаалһ тосхлһна участон орула — 2500 ар-елн. 19-ч ПМК-н коллэчнр — 1500. «Ракушинский» сов-хоз — 500 арелн орула.

Тингэд эдн дон болһн гисн бурхн-шажна амтн дүүдврт хэдү өгв. Талдан организац-син баһ биш тави оржана.

Ола болхла республикнн талдан чиги райолаас амтн дон болод чиги бээг гнж хурлын амтн нөөлжана.

Газ ирв

Хальмгин кезааг селэдин негиднь — Улан Холд ода-хн газ ирв. Кесг жилин тур-шарт бээрн амтн газ нөөг теңгэн утанар бүдэжана. Тингэд аштын эднэ күсүл бөөд-жирһлд тохрлгдн. Се-лэн һазрт газ амаран иш чинр зүүжэхнь келэд керг уга. Хотан чиги түргөр бе-лдж болжана, геран чиги сааар дуулаж болхон. Ве-шн түүдэн хана, цевр-цеерар бээж болжана.

Чингэ эи керг күлэлһн райгазин начальник К. В. Николаев, Чародинск МНС-ин директор С. С. Шаба-нов, 2-ч ДРСУ-н начальник М. М. Убушаев иш илгэчн кургта.

Района Советин күнэчн комитет, Хальмг АССР-ин Десд Советин депутат Б. Г. Сангаджиев газин сур-лж тосхлһнд бас темдгэ тавһан орулла.

Ола газин суралж селэнэ Интернациональная. При-новзальная. Орджоникид-зеп болн нань чиги уулашч куртл кургв. Дөөд герин эи амтнэ эрһнэр гаа эднэ дурар гер болһнд орулгдх. Тингэд теегин селэдин амт-нэ бөөд-жирһл ясржана.

С. МАНДЖИЕВА,
Каспийск район

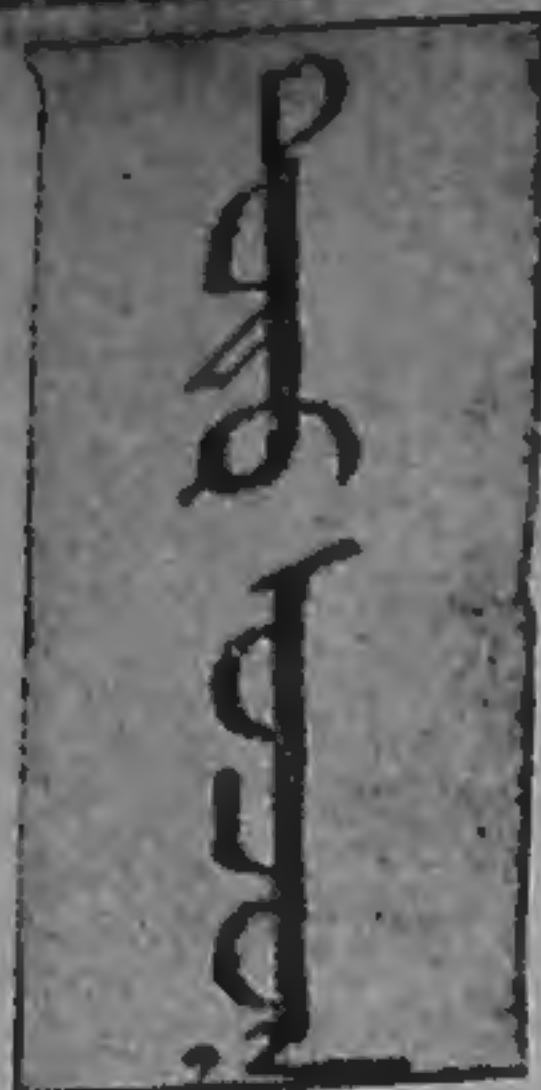
Шаваш

Хорманари сагларад од,
Күзүнәри нәрдәд од,
Көлин үзүрәр тошад од,
Күргнә зүркиг суһлад од!

Домбр цокен һазртнь
Зогсә уга бииличе.
Өрүн болһн көдлмштән
Одхан бичә мартиче!

«Толь мөнгн сийкиһән
Торлулад зүүһита,
Толһа менд бәэхнь
Токугарн керита!

Тод үзгэн дасый 4-ч кичэл

О	ЭКЛЭД	ДУНД	ЭЦУСТ
О	А	Д	Д

Тод үзгэн О хойр дүрстэ: эклэд нег арагһар, үгн дунд болн эцуст аран угаһар эдлэр бичгднэ (таблиц хэлэти).

О нег араг, дөрвөлжн гестэ гинһэд дасхдг мөн. Эн үзгиг хойр арһар бичж болжана: негдгчнь — һаран цааснас тасл уга; хойрдгчнь — цааснас һаран нег таслад бичлһн.

Һаран тасл уга бичлһн: эклэци араһас авн, бичлһн мөрэр дорагһан үзгн нурһинь татж йовад, хэрү тер нурһар йевчк өөдлс гичкэд, нурһна зүн тал эргэд, дөрвөлжн гесинь һарһад, барун тал эргүлэд, үзгн нурһилань ниллүлхмн. Кемржэн ээрмдэн деерэс татсн үзгн нурһна болн дөрвөлжн гесин дорак татасн хойрин хоорид нег бичкэхн завср (заг) үлдхлэ, тернь һа уга, умшач О үзгиг таньх. Эн келснг схемэр нигж үзүлжэнэ:

Һаран таслад бичлһн: эклэци араһас эклэд, үзгн нурһинь һарһкад, һаран таслад, дөрвөлжн гесинь нурһна зүн бийдсн деерэс дорагһан татад, барун тал эргүлэд, нурһилань күргж ниллүлхмн. Схемэр үзүлхлэ эн:

Даалһар: үзгн дуудлһ тодлж автн; О үзгн бичлһн хойр арһиг анхрад, нег тавад мөр күцэхэд эн үзг дегртөн бичти.

Кичэл белдсн

БАДМИН Андрей.

Европин чемпионат

Футболар Европин чемпионатын багмудын шүүврин турнирт 9 наадн болв, СССР-ин хамсул нааджах

3-ч багд Киприн футболгист-нр эврэнь һаартан Норвегин команда наадад, 3:0 тоотаһар шүүглв. Тегэд ода эн багд Венгрь — 4 очкота (3 матчин хөөн, СССР — 3(2), Норвегь — 3(3), Италъ — 2(2), Кипр — 0(2). (ТАСС).

Бичкүдүт—тууль

АХ-ДУ ЫУРВН

Кезэнэ нег хаана ори-нутгт Шоңхрин һурвн цецн гидг шклтэ ах дү һурвн бээж. Малас нег ати темэтэ бээж. Темэһарн керэч дахад, аца зөөһэд олвр олдг бээж. Намр чилэд, үлв болж йовх кемд хар цолла һазр керэла тер темэһинь хулха авна. Һазр керхлэ, өвсн-шарлжи бас кердмн. Темэһа дөрвн тавгт керэ өвсн-шарлжи хуһрад жим хаалһ һарх зээтэ, — гиж ик ахнь келнэ. Тингэд ах дү һурвн сел-влжж күүндэд, не-негнэнь зөвд багтад, хаврган нар-ус һарһад, хар һазр көкрүлчкэд, дула ирүлчкэд мөрдхмн гинһэд бээцхэв.

Хавртнь һарад, мөрдэд йова йовтл нег хаана нүүж одсн цахрин нутгар темэһа мөр орна. «Мана темэг зүн нүдн сохр темэтэ күн авч. Яһад гилхэ үмсн деер көлврхлэри зүн талан көлөрдг бээж», — гиж негнь келнэ. Эн күн охтр сүүлтэ нохата бээж. Барун үүлдэн сууһад хуца бээж сүүлһинь үзүрин орм һазрт орж гиж хойрдгчнь келнэ. Темэ авсн күүнэ гергнь саата бээж. Мөрөн үздг һазртнь барун келһинь тавгин орм орад бээж, ода балчр көвүн һарсн бээдг болх, гиж һурвдгчнь келнэ.

Тер кевтөн нүүһэд йовж одсн хаана цахрин мөрд орж авад йовна. Йова-йовж хаанад ирнэ. Мана, ах дү һурвна көл кеж бээсн нег ати темэг намра, кинти хар цолла хулха авла. Ода хавр болһад дулархла мөринь мөрдэд, тана нүүж одсн цахрин нутгар мөр орсн — медүвиди, гижэнэ. «Мана темэг зүн нүдн сохр темэтэ, сүл уга нохата, герин күүкд күн болхла саата бээсн, ода балчр көвүтэ күн авсн», — гиж ах дү һурвн цээлжэнэ: «Иди намрар геснэд, хавртнь һарад мөринь мөрдэд, минн цахрар орулад авсн күн күртһинь ним сээхн меддг соньн акад улс болх», — гиж хан алч болж дотран санад, мана хош герт орад амртн гинэ. Бийнь цахртан одад хэлэхлэ, тер һурвн көвүнэ келсн мел цуһар харһад бээв. Хаанд тернь икөр соньмжта болна. Тегэд тер һурвн ю күүнднэ гинһэд, гетүл-чиннэч кү төвнэ.

Нег дэжж чиннэч хаанур ирэд, көвүд мах иджэхэд «Эннь хөөнэ махн биш, нохан махн», гиж келснг медүлнэ. Хан хөөчөн дуудулж авад, чи нохан мах яһад илгөвч болна. «Хаана зергэс, гемим тэвти. Өнчи хурһн билэ, нилхдэн кичгтэ ноха көкдг билэ, цамаг угад медлго алад илгөж», —

гинһэд хөөч эрэд-келэд бээв.

Хан гүүнэ чигэ уудг бээж. Тер чигэһас һурвн көвүнд өгүлдг бээж. Нег дэжж чигэһинь уужаһад негнь нигж келнэ: «Эн гүүнэ чигэнд күүнэ цусн орсн бөөнэ». Тер үгинь чиннэч хаанд күргж келнэ. Хан гү саадг өмтиг толһалдг күүкд күүг дуудулад сурна. «Хаана зергэс, унһ тач уйдг күүкд унһна толһа хамрлань харһад цусн дусж одсн бээж, терүгэн нанд келл уга илгөж. Мана хажһриг тэвти», — гинэ.

Бас нег ирэд хаанг теди хан күүнэ көвүн биш, хар күүнэ көвүн бээж гиж хооридан күүндсн буулжж келж өгнэ. Хан экэн дуудулад, «Ээж, үнн-дн кел, эс гиж засгин мууһар засг-лх», — гив. «Сээхн иньг минн. Хан церг толһалдг цергт мөрдэд уга бол-снл хаана нер дуудулхар хар күүнэс чамаг олзлсн билэв», — гисн хэрү өгнэ.

Тер дотр ах, дү һурвна хэрх цагнь өөрдв. Хан күүнд медүлгө һурвн мел эдл модн хээрцг келгэд, негиднь үксн моһа тэвэд, хойрдгчдн өндг тэвэд, һурвдгчдн төгрг шар алт тэвэд, тер һурвн гинчиг өргөдөн дуудулж тоовр кенэ. Тооврин сүүлэр һурвн-ннь өмн һурвн хээрцг тэвэд хан нигж келнэ: «Эдн дотр юн бээхннь мелэд келж өгтн. Хамг һаруһити болн атити зүсэриь авч өгэд гертн күргүлнэ».

Ик ахин өмн үксн моһата хээрцг, хойрдгчн өмн өндгтэ хээрцг, һурвдгчн өмн алтта хээрцг тусв. Ик ахнь эвгарсн бөөдлтөһөр «ик тэтэ» гинһэд ор-кна, хойрдгчнь мууха эрэнь цоохр юмб гинэ. Һурвдгч отхн дунь: «Ик тэтэ, эрэнь цоохр болдгарн моһа болх», — гив. Хойрдгч хээрцгт бээжж икж цээлһнэ. Ө уга моһлиг болдмбн, гиж дундк ахнь келнэ. Өрөлһэс бүтсн бөөдлтэ болдмбн гиж бичкнь келнэ. Ө уга моһлиг бол, өврлгэс бүтсн бол, өндгн болхгов тер, гиж ик ахнь тээлвринь олна. Ө уга төгрг юмбн, гиж һурвдгч хээрцгт бээх юмн бички дү цээлһнэ. Цөсн шар герлтэ юмбн, гиж ик ах алч болна. Ө уга төгрг, цөсн шар герлтэ болдгарн алти болх тер, гиж ик ах келв. Тингэд ах дү һурвн ата марһаһан, ати темэһэн авна. Хаанд ик тааста, иткмжтэ улс болад күргүлж гертөн ирнэ.

Бичж илгэсн

МАНЖИН Жимб.

Яшкульск район,
Утга хотн.

Редакторин дарук А. Б. ЭРДНИЕВ.

Шог зургу

Би невич ондр нурһта болхнь яһна!

Парти, дээнэ болн ич-келснэ ветеран АЛКАЕВ Нюдя Мушаевич өдгсн учрар РСФСР-ин КП-и Элст балһсна комитет, улсн депутатһин балһсна Совет элти-садһаннь зовлцгннь хувалцжана.

Мана хайн.

Элст балһсн,
Ленинэ уульнц, 243,
«Хальмг үнн»
газетин редакц
Телефод: 5-54-09,
5-64-41

Эн тойгиг умшсн — В. Х. ЭРЕНДЖЕНОВ.

Шүлсидэн цахсн кевтөһөр чи келсн хэлэжэхмн?